

шляхом демонстрації окремих вправ або техніки спортивного плавання у досконалішому виконанні (наприклад, перегляд змагань найсильніших плавців на теле-і кіноекрані або їх тренувань у басейні). Можна також використовувати кінограми, малюнки, макети, плакати, спортивні, навчальні та науково-популярні фільми про плавання. Щоб відтворити необхідний рух, потрібне детальне пояснення викладача, що дає змогу з'ясувати приховані механізми руху і полегшує його засвоєння.

Реалізація *принципу індивідуалізації* зумовлює врахування індивідуальних особливостей студентів із метою найоптимальнішого розвитку їх здібностей і підвищення ефективності навчання. Індивідуалізація навчального процесу здійснюється шляхом індивідуальних завдань, коли один і той самий матеріал пропонується різним студентам, але з використанням різних методів, у різному дозуванні, різних режимах роботи та ін. При розробці індивідуальних програм навчання необхідно враховувати особливості будови тіла і рівень фізичної підготовленості майбутніх учителів фізичної культури, їх рухову обдарованість тощо.

На практичних заняттях у вітчизняних ВНЗ фізкультурного спрямування студенти оволодівають загальноорозвивальними та спеціальними фізичними вправами, технікою полегшених і спортивних способів плавання, прикладного плавання, стрибків у воду, елементами водного поло, іграми та розвагами на воді, тренувальними вправами у плаванні, а також набувають відповідні знання з методики навчання й початкового спортивного тренування, проходять навчальну практику [6, с. 19].

Окрім перелічених занять, значна увага приділяється самостійній роботі майбутніх фахівців, спрямованій на формування у них професійно-педагогічних навичок та вмінь для реалізації таких видів діяльності як: 1) проведення занять з оздоровчого та прикладного плавання; 2) засвоєння норм та правил безпечного проведення занять у воді; 3) пропагування плавання як життєво важливої, корисної фізичної вправи і масового виду спорту; 4) застосування занять з плавання як ефективного засобу різнобічного гармонійного розвитку особистості тощо.

Висновки. Отже, система комплексної теоретико-практичної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вітчизняних ВНЗ до навчання учнів ЗОШ плавання передбачає: а) поетапне формування й удосконалення теоретичних знань студентів із використанням усіх видів аудиторних занять; б) активізацію пізнавальної діяльності майбутніх фахівців шляхом використання у навчальному процесі інноваційних дидактичних методів; в) поступове оволодіння елементами професійної діяльності упродовж аудиторних занять у ВНЗ, практичних уроків у школі під час педагогічної практики тощо. У результаті такої підготовки майбутні фахівці мають оволодіти численними вміннями, а саме: адекватного використання різноманітних форм та видів плавання як фізкультурно-оздоровчої діяльності з дітьми; проведення загартувальних процедур; регулювання фізичного навантаження в різних видах плавання (з огляду на психофізіологічний стан школяра); застосування традиційних і нетрадиційних методик оздоровчих занять у воді.

Література

1. Босько В. Інноваційні технології в системі навчання плаванню дітей / В. Босько // Інноваційні технології в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичного виховання і спорту : тези доповідей III Міжнародної науково-методичної конференції, м. Суми, 14 – 15 квітня 2016 р. – Суми : Сумський державний університет, 2016. – С. 162 – 165.
2. Волкова С. Формування професійної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури [Електронний ресурс] / С. Волкова. – Режим доступу : www.rusnauka.com/.../27099.doc.htm
3. Глазирін І.Д. Плавання : навч. посіб. / І.Д. Глазирін. – К. : Кондор, 2006. – 502 с.
4. Кізло Н.Б. Методика початкового навчання плаванню : навч. посіб. / Н.Б. Кізло, І.Я. Павлів, Т.Б. Кізло. – Дрогобич : Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2013. – 98 с.
5. Kruk M.Z. Teoriya i metody'ka vy'kladannya plavannya : navch.-metod. materialy' [dlya studentiv fakul'tetu fizy'chnogo vy'hovannya i sportu] / M.Z. Kruk, S.R. By'kanov, A.Z. Kruk. – Zhy'tomy'r : Vy'd-vo ZhDU imeni Ivana Franka, 2010. – 108 с.
6. Luk'yanchenko M. Teoriya ta metody'ka fizy'chnogo vy'hovannya u VZO : teksty' lekcij / M. Luk'yanchenko, L. My'xacz'. – Drogoby'ch : Redakcijnno-vy'davny'chy'j viddil Drogoby'cz'kogo derzhavnogo pedagogichnogo universy'tetu imeni Ivana Franka, 2012. – 84 s.
7. Shy'yan B. Pidgotovka vchy'telya fizy'chnoyi kul'tury' tret'ogo ty'syacholittya / B. Shy'yan // Konceptiya rozvy'tku galuzi fizy'chnogo vy'hovannya i sportu v Ukraini : zb. nauk. pr. – Rivne : Pry'nt Xauz, 2001. – Vy'p. 2. – S. 371 – 374.
8. Shul'ga L.M. Ozdorovche plavannya : navch. posib. / L.M. Shul'ga. – K. : Olimpijs'ka literatura, 2008. – 232 s.

Павляшик В.

ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”, м.Івано-Франківськ

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я У СТУДЕНТІВ

Анотація. Сформовані вченими і частково вирішені питання культури здоров'я студентів підводять нас до думки про можливість і необхідність впровадження в навчальний процес підготовки студентів інтегрованих навчальних занять, які дозволять постійне зменшення в умовах кредитно-модульної системи навчання обсягу навчального навантаження компенсувати за рахунок структурної єдності програми формування культури здоров'я у студентів, змісту освіти, інтеграції, взаємодоповнення дисциплін. Загальна мета інтеграційних занять полягає в тому, щоб із різноманітних дисциплін психолого-педагогічного, медико-біологічного, спеціально-теоретичного циклів відібрати і синтезувати в цілісну систему ті знання і практичні вміння, які допоможуть активізувати процес пізнання і будуть ефективно реалізовуватись майбутніми вчителями фізичної культури у їх подальшій професійній діяльності.

Ключові слова: здоров'я, культура здоров'я, фізична культура, студент, фізичне виховання.

Анотація. Віталій Паеляшик. Культурологічні аспекти формування здоров'я студентів.

Сформовані ученими і частично решені питання культури здоров'я студентів підводять нас до думки про можливість і необхідність впровадження в навчальний процес підготовки студентів інтегрованих навчальних занять, які дозволять постійно зменшувати в умовах кредитно-модульної системи навчання обсяг навчального навантаження за рахунок структурного єдності програми формування культури здоров'я студентів, змісту освіти, інтеграції, взаємодоповнення дисциплін. Загальною метою інтеграційних занять є те, щоб з різних дисциплін психолого-педагогічного, медико-біологічного, спеціально-теоретичного циклу виокремити і синтезувати в єдину систему те знання і практичні вміння, які допоможуть активізувати процес навчання і будуть ефективно реалізовуватися майбутніми викладачами фізичної культури в їхній професійній діяльності.

Ключеві слова: здоров'я, культура здоров'я, фізична культура, студент, фізичне виховання.

The abstract. Vitaliy Pavlyashik. Cultural aspects of formation health of students. With the development of material and economic relations, the increasing complexity of social life, spiritual growth in life gradually formed the moral system of society.

It represents the interests of society, the prevailing rates of social groups. So it arises and develops in the human community as a way of regulating interpersonal relationships. With regard to the other implemented social nature of the individual, is pleased to organic beings need social ownership of the society. Morality is implemented directly in relation to the other as equals.

The spiritual aspirations, ideals, principles and morality are not so much the scope of interest, as the scope of values. Incentives and causes of human activity are becoming further development, needs, interests converted, in turn, is "transformed" in value. Content predetermined values cultural achievements. However, studies of modern scholars clearly show that the formation of culture of health in students studied enough.

Thus, the above provisions explaining the urgency to find new ways and unused reserves in the organization process of formation of health in students of higher educational institutions of Ukraine.

Formed by scientists and partially solved the issues of the health culture of students lead us to the idea of the possibility and necessity of integrating into the educational process. The preparation of students of integrated training sessions that will allow a constant reduction in the conditions of the credit-module training system of the volume of the training load to compensate for the structural unity of the formation program culture of health among students, the content of education, integration, complementarity of disciplines.

Key words: health, culture of health, physical culture, student, physical education.

Постановка проблеми. З розвитком матеріально-економічних відносин, ускладненням суспільного життя, зростанням духовним початком життя людини поступово формується моральна система суспільства [3]. Вона виражає інтереси суспільства, пануючих у ньому соціальних груп. Отже, вона виникає і розвивається у людській спільноті як спосіб регулювання міжлюдських стосунків. У ставленні до іншого реалізується соціальна сутність індивіда, задовольняється органічна для суспільної істоти потреба у співпричетності до суспільства [2, 4]. Мораль реалізується безпосередньо у ставленні до іншого як рівного собі.

Аналіз результатів останніх досліджень. Духовні прагнення, ідеали, принципи, норми моралі належать не стільки до сфери дії інтересів, скільки до сфери цінностей [5, 7]. Стимули і причини людської діяльності набувають тут подальшого розвитку: потреби, перетворені на інтереси, у свою чергу, «трансформуються» на цінності. Зміст цінностей зумовлений культурними досягненнями [7].

Проте дослідження сучасних вчених [4] переконливо доводять, що культура формування здоров'я у студентської молоді вивчена недостатньо.

Таким чином, викладені вище положення пояснюють актуальність пошуку нових шляхів і невикористаних резервів в організації процесу формування здоров'я у студентів вищих навчальних закладів України.

Мета – проаналізувати науково-методичний базис формування культури здоров'я у студентів.

Результати дослідження і їх обговорення. Культура – сукупність матеріальних та духовних цінностей, створених людством протягом його історії. Це поняття може вживатися в таких значеннях [6]:

- рівень розвитку суспільства у певну епоху;
- те, що створюється для задоволення духовних потреб людини;
- освіченість, вихованість.
- рівень, ступінь досконалості певної галузі господарської або розумової діяльності;
- алгоритми людської поведінки і символічних структур, які надають цій поведінці сенсу і значимості.

Поняття культура об'єднує в собі науку (включно з технологією) і освіту, мистецтво (літературу та інші галузі), мораль, уклад життя та світогляд.

Слово «культура» – латинського походження, яке буквально означало обробку, догляд, поліпшення. У класичній давнині воно вперше було зафіксоване в праці Марка Порція Катона «De agri cultura» (III ст. до н. е.), присвяченій турботам землевласника, який обробляв землю з використанням рабської праці. Турботи відповідали духові часу: автор рекомендував утримувати рабів надголодь, завантажувати їх роботою без міри, щоб втримати від крадіжки і легковажних занять. Господареві наказувалося бути скупим і обачним, не впадати в надмірності і нікому не довіряти [2, 4, 6].

Суть соціального призначення культури розкривається в цілому ряді дефініцій (визначень). Наприклад, культура це [1]:

- надбіологічний спосіб адаптації (приспосовування) людства до природного середовища, яке змінюється;
- форми і способи комунікації людей;
- соціальна пам'ять людства;
- нормативно-спадкове програмування суспільної поведінки людей;
- характеристика типу суспільства або певної стадії його розвитку;
- єдність людських дій, відносин і установ, які забезпечують соціальну стабільність.

Сучасне розуміння культури у контексті соціальної історії розглядає її як систему життєвих орієнтацій людини. Культура – це сфера духовної, ціннісної, комунікативної організації суспільства, яка визначає норми поведінки, мислення, почуттів різних верств населення і націй в цілому [3].

Якщо відволіктися від змісту культури, то її можна визначити як сукупність знаків, об'єднаних у системи. Знаки - це сигнали, предмети, взагалі все, що може бути носієм значення (наприклад, звуки мови, букви, цифри, слова і числа, символи, зображення тощо). Розрізняють знаки «природні», тобто ті, які виникли стихійно, і штучні, спеціально вигадані людьми для досягнення свідомо поставлених цілей (наприклад, математичні формули або знаки дорожнього руху). Завдяки системній організації, яка властива всім знакам загального користування, соціальна інформація зберігається, нагромаджується і передається від людини до людини, від покоління до покоління. У зв'язку з тим, що обсяг соціальної пам'яті не безмежний, культуру також визначають як спосіб організації і відбору знаків відповідно до їх значущості для майбутньої діяльності людей [7, 8].

Впродовж соціальної історії люди освоїли, зробили своєю домівкою всю земну кулю, вийшли у космос, винайшли неймовірне за кількістю і якістю число способів діяльності. Якщо спробувати їх згрупувати за прикладними сферами, то можна виділити такі основні форми культури, як «матеріальна культура», «духовна культура», «культура людини», що включає «соціальну (тобто політичну, економічну, правову, моральну) культуру людини», і особливо важливо - «фізична культура».

Матеріальна культура — перетворення природних матеріалів і енергії відповідно до людських цілей, створення штучного середовища проживання. Сюди включається також необхідний і достатній набір технологій для збереження і розвитку цього середовища. Матеріальна культура створює і задає рівень життя суспільства, формує матеріальні запити людей і пропонує засоби їх задоволення [2].

До духовної культури відносять продукти духовної діяльності людини, які існують переважно в ідеальному вигляді: поняття, уявлення, вірування, почуття і переживання, доступні свідомості і розумінню всіх людей [8]. Духовна культура створює особливий світ цінностей, формує і задовольняє наші інтелектуальні та емоційні потреби. Духовна культура - це продукт суспільного розвитку, її основне призначення полягає у продукуванні свідомості.

Завдяки закріпленню в знаках, символах, організаційних формах, комп'ютерній техніці, духовна культура стає відносно самостійною від свого творця, людини. У ній об'єктивуються і виділяються особливі сфери духовної творчості [2, 8].

Український вчений Г. Балл [1] сформулював так звану натуралістичну концепцію «культури людини»: «Культура людини - це міра узгодженості волі і свідомості людини із законами Матері-Природи». Виходячи з принципу соціального натуралізму (що лежить в основі його «теорії трьох природ»), він вважає, що спеціальним видом культури людини є «соціальна культура людини» як міра узгодженості волі і свідомості людини із природними законами, за якими існує життя людей у суспільстві. Різновидами соціальної культури людини є політична культура людини, економічна культура людини, правова культура людини, моральна культура людини, релігійна культура людини тощо.

Інформаційна культура — її основою є знання про інформаційне середовище, закони його функціонування, уміння орієнтуватися в інформаційних потоках, ефективної життєдіяльності в інформаційному суспільстві [3, 5].

Фактично фізична культура – перетворення біологічного початку в самій людині; формування соціально необхідних навичок, умінь і якостей людського тіла. В основі фізичної культури лежить домашня фізична підготовка, що включає розвиток координації рухів всього тіла дитини (формування макро-дій) і артикуляційного апарату. Інакше кажучи, це вирішення такого відповідального завдання, як навчання мови, прямоходінню, переміщенню предметів, гігієнічним правилам, культивування відмінностей у поведінці за статевими або віковими ознаками.

На цьому фундаменті надбудовуються всі подальші, більш складні або спеціалізовані, фізичні навички і координовані рухи, на зразок балетного танцю, рухів рук хірурга або фокусника. Щоб усьому цьому навчитися, необхідні не стільки відповідні фізичні дані, скільки багаті культурні традиції і вихована в людині здібність до вдосконалення відповідно до тих або інших професійних завдань.

Ставлення до оздоровчої діяльності формується у людині на рівні її самосвідомості, у якій особливе місце посідають ціннісні орієнтації – найважливіші елементи внутрішньої структури особистості, закріплені її життєвим досвідом, всією сукупністю її переживань. Основним змістом цих орієнтацій можна вважати політичні, світоглядні, моральні переконання, глибокі та постійні уподобання, моральні принципи поведінки [3, 5]. Саме тому в будь-якому суспільстві цінність орієнтації як елемента саморегуляції поведінки людини є предметом виховання, цілеспрямованого впливу.

У системі цінностей особливою, абсолютною цінністю є людина. З її інтересами як родової та соціальної істоти співвідносяться інші цінності – як матеріальні, так і духовні (хоча всі цінності в кінцевому підсумку є духовними утвореннями).

Повсякденне моральне усвідомлення молодою людиною здоров'я як цінності представляє собою судження з різних проблем моралі та відповідні оцінки, моральні почуття [4, 6, 7]. Буденна моральна свідомість, її поняття відрізняються певною нечіткістю, суперечливістю, більшим зв'язком з практичними, безпосередніми потребами людей. Теоретична моральна свідомість більшою мірою спрямована на центральні, сенсожиттєві питання буття людства, характеризується більшою чіткістю, послідовністю, раціональністю і системністю [7].

Отже, можна зробити висновок, що для повноцінного морального життя важливою є гармонійна взаємодія здоров'я,

розуму і почуттів. Вони не існують ізольовано один від одного і разом утворюють моральні переконання особистості.

Мовлення вчителя повинно бути не тільки образним, а й правильним, із граматичного, фонетичного і синтаксичного погляду. Із культури мовлення вчителя учні роблять висновок про його розум, загальну культуру, освіченість, інтелігентність.

Діти не переносять повчальних бесід учителя. “Не допускайте в дитини навіть думки, що ви претендуєте на якусь владу над нею”, - радив Ж. Руссо. Їм подобається дискусивна мова, за допомогою якої розкриваються протиріччя, наприклад, між організмом людини та його “ворогами” — шкідливими звичками, малорухливим способом життя, переїданням тощо. Наприклад, учитель розповідає, що в тих випадках, коли людина працює фізично, скелетні м'язи під час скорочення потовщуються, стискають вени, виштовхуючи кров до серця і легень [5, 8].

Професійна діяльність учителя фізичної культури має багато спільного з будь-якою виробничою діяльністю. Вона включає у себе мету, засоби праці, технологію, виконавців [7].

Кінцевою метою занять фізичною культурою є зміцнення здоров'я учнів, забезпечення їхнього всебічного розвитку, підготовка до професійної діяльності. Кінцева продукція: знання, рухові вміння і навички, високий рівень фізичної підготовленості, особистісні якості учнів – моральні, емоційно-вольові, інтелектуальні, естетичні.

На сьогодні відсутні дослідження, у яких проблема інтеграції знань у процесі підготовки вчителів фізичної культури розглядалася б цілісно, як система. Разом із тим, окремі аспекти цієї проблеми розкриті у роботах ряду фахівців.

Висновок. Поставлені науковцями і частково розв'язані питання утверджують нас у думці про можливість і необхідність впровадження в навчальний процес підготовки студентів інтегрованих навчальних занять, які дозволять постійне зменшення в умовах кредитно-модульної системи навчання обсягу навчального навантаження компенсувати за рахунок структурної єдності програми формування культури здоров'я у студентів, змісту освіти, інтеграції, взаємодоповнення дисциплін.

Загальна мета інтеграційних занять полягає в тому, щоб із різноманітних дисциплін психолого-педагогічного, медико-біологічного, спеціально-теоретичного циклів відібрати і синтезувати в цілісну систему ті знання і практичні вміння, які допоможуть активізувати процес пізнання і будуть ефективно реалізовуватись майбутніми вчителями фізичної культури у їх подальшій професійній діяльності. Ця думка ґрунтується також на тому, що у спеціалізованих закладах освіти, на факультетах фізичного виховання здійснюється підготовка вчителя фізичної культури (саме так називається і шкільний предмет), а отже слід відійти від спортивного принципу проведення практичних занять зі спортивно-педагогічних дисциплін, адже між фізичною культурою і спортом є суттєві відмінності та акцентувати увагу на формуванні здоров'я молодшої людини.

Література

1. Балл Г.О. Психологічні засади становлення гуманістично орієнтованої освіти (концепція комплексного дослідження) / Г.О. Балл // Актуальні проблеми психології: наукові записки Інституту психології ім.Г.С.Костюка АПН України. – К., 1999. – Вип.19. – С.29–36.
2. Бондин В.И. Педагогические основы физкультурно-оздоровительных систем: автореф. дис. д-ра пед. наук / В. И. Бондин. – Ростов-на-Дону РГПУ, 1999. – 35 с.
3. Денисенко Н. Особливості рівня здоров'я, фізичної підготовленості, самопочуття та ведення здорового способу життя в учнів загальноосвітніх шкіл і гімназій [Н. Денисенко, Л. Педік, Л. Фукс] // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – К., 2007. – № 3. – С. 44–46.
4. Сущенко Л.П. Здоровий спосіб життя людини. Довідкові матеріали. (Рекомендовано науково-методичною Комісією з валеології НМР Міністерства освіти України до видання з грифом “Допущено Міністерством освіти України”, протокол № 3 від 22.06.1999)/Л.П. Сущенко. – Запоріжжя: ЗДУ, 1999. – 324 с.
5. Kulnevich S.V. Personal orientation of the teacher's methodological culture / Kulnevich S.V //Pedagogy. - 1997. - P.108-115.
6. Sinitza A.V. Specifically, the form of the culture of spilkuvannya in faqivtsiv z fizichnogo vihovannya i sportu / A.V. Sinitza // News of the Carpathian University. – Ivano-Frankivsk, 2008. - Vol. 8. - P. 52-55.
7. Timoshenko O.V. Teoretiko-methodical zasady optimizatcii professionnyh pidgotovki vchitiliv fizichnoi kul'tury u vyshchikh navchalnikh zakladah: Dis. ... Doct. Ped. Sciences: 13.00.04 / About. V. Tymoshenko. - K., 2009. - 587 p.
8. Timoshenko O.V. The technology of feedback in the process of professional preparation of the Maybutin vchiteliv phisic culture. Timoshenko // Naukovy chasopis of the National Pedagogical University named after M. P. Dragomanov. – K. : NPU, 2008. - Vol. 11. - P. 299-305

УДК 616-021-053.4(477.83)

Пасічник В. М., Пітин М. П.

Львівський державний університет фізичної культури ім. І. Боберського м. Львів

Волошин О.О.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, м. Дрогобич

СТРУКТУРА ЗАХВОРЮВАНOSTІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (НА ПРИКЛАДІ М. ЛЬВОВА ТА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Анотація. У статті проаналізовано стан захворюваності дітей дошкільного віку. Дослідження проведено на базі дошкільних навчальних закладів м. Львова та Львівської області. Методом вкопійовання проаналізовано медичні картки 1672 дітей віком 3-6 років, серед них 550 дітей молодшого дошкільного віку, 576 – середнього дошкільного віку та 546 – старшого дошкільного віку. Встановлено, що у 2016 році на загальну кількість дітей 1672 зафіксовано 2843 випадків